

LA HISTÒRIA LOCAL AL PAÍS VALENCIÀ: L'EDAT MODERNA

VICENTE SALAVERT

L'interès dels historiadors i erudits per la història local compta al País Valencià amb una llarga tradició, palesada en una nombrosa edició d'històries dels diferents pobles, les quals, tot i que escrites sota la més rànica influència romàntica i *événementielle*, són encara molt útils i de consulta quasi obligada per a aquests tipus d'estudis.

Pel que fa a la història moderna, el mestratge del professor Joan Reglà ha estat fonamental. Ell fou l'autèntic impulsor de la renovació de la historiografia d'aquest període oferint una suggestiva guia o programa d'investigació en la seua modèlica *Introducció a la història del País Valencià* (València, 1968), la qual, no innocentment, aparegué escrita en català. A més, va connectar amb un grup de joves i entusiastes historiadors que, malgrat les moltíssimes dificultats i les penúries de tot tipus que hagueren d'arrossegar, varen acudir puntualment als famosos «Seminaris dels dijous», coordinats per l'enyorat i valuós investigador Sebastià Garcia Martínez; autor, així mateix, d'un envejable model d'anàlisi d'una època en *Els fonaments del País Valencià Modern* (València, 1968). La

tasca prioritària en aquell moment era establir el marc general en què s'havia desenvolupat l'esdevenir històric valencià, molt deformades perquè només comptava amb interpretacions molt desfigurades pels corrents romàntics o liberals.

LES PRIMERES REVISIONS

Una sèrie de tesis doctorals varen eixir d'aquelles trobades, tesis que revisaven aspectes fonamentals de l'Edat Moderna, com ara el regnat de Ferran el Catòlic (E. Belenguier Cebrià), les Germanies (R. Garcia Càrcel), l'expulsió dels moriscos (E. Císcar Pallarès), el regnat de Carles II (S. Garcia Martínez), la Guerra de Successió (C. Pérez Aparicio) o la crisi de la senyoria (M. Ardit Lucas). Un dels testimoniatges més vius i clars d'aquest «moviment» fou el *VIII Congrés d'Història de la Corona d'Aragó* (1967) —en què es va introduir prometedorament la història moderna en unes reunions capitalitzades pels medievalistes; dissortadament, però, la iniciativa no tingué gaire continuïtat—, el III Congrés Nacional d'Història Moderna, fruit de la incansable tasca organitzativa d'un gran amic del doctor Reglà, el professor López Piñero, que s'autoqualifica deixeble del gran mestre gironí i, sobretot, el *I Congrés d'Història del País Valencià* (1971).

Un cop assentades aquestes bases, la història local tingué una sòlida base en què fonamentar-se. I era sòlida, precisament, perquè molts dels seus elements eren discutibles i gràcies als estudis microscòpics, hom pogué encaixar les peces en un tauler cada cop més clar i comprensible. Han es-

tat les generacions posteriors les encarregades d'aquesta tasca de «verificació» i de recuperació del passat de comunitats petites. L'autèntica proliferació d'Assemblees comarcals d'historiadors i la creació de premis d'investigació per part de les corporacions democràtiques van ajudar enormement a l'impuls d'iniciatives d'investigació local. Vet ací una petita mostra, arrellegada a l'atzar, d'aquest tipus d'estudis.

ESTUDIS LOCALS

R. Ferrero Mico: «*Las finanzas del municipio de Valencia en el siglo XVI*». *Ajuntament de València, València, 1987*.

Presentat al Premi Senyera i declarat finalista, aquest esplèndid llibre de la doctora Ferrero ha sofert incomprendibles retardaments abans d'aparèixer, ja que ha estat ajornat més d'una vegada, tot i que el pressupost havia estat aprovat als plens municipals. No obstant això, hem de dir que aquest estudi ha sabut envellir i, esperem, que ho sabrà fer encara durant molts anys. La professora Ferrero fa un minuciós estudi de la hisenda municipal durant el regnat de Carles I, per al qual repassa la composició de la corporació, els grups que hi ha representats, l'evolució dels nombrosos arrendaments d'impostos, la importància dels censals i les relacions, no sempre cordials, entre ciutat i monarca. ¿Podríem trobar una estructuració millor d'un estudi com aquest? Jo no me'n sentiria capaç i crec que puc afirmar que el llibre satisfarà la curiositat i necessitats del

lector en un problema com aquest. L'esforç desplegat per l'autora ha estat improbe. Per un costat, a nivell material, consultant uns lligalls immensos de lectura enfarfagosa i d'organització caòtica. Després hagué d'aclarir les dades disperses per tal d'oferir una mínima coherència a la seua investigació que li permetés d'extreure'n conclusions mínimament vàlides. Per fi, encarar un problema tan complex i desproveït d'estudis que poguessin servir-hi de guia. Però, ¿quin ha estat el resultat? El treball demostra que estem davant una investigadora plena de possibilitats i d'una gran capacitat. Ha encarat les dificultats de forma intel·ligent i ha estat capaç de rectificar certs «tòpics historiogràfics», com ara la «gratuitat» de la funció de jurat, amb la valentia i la prudència necessària quan hom fa aquest tipus d'aclariments. Aquesta qualitat és tant més estranya, pel fet que, a hores d'ara, les noves generacions d'historiadors sembla que pateixen el «síndrome de la singularitat» i es dediquen a rebatre teories forjades d'antuvi amb uns materials arxivístics i interpretatius molt febles i discutibles en no pocs casos. En suma, una obra imprescindible per a qualsevol persona interessada a enfrontar-se amb l'estudi d'una institució municipal.

V.S. Olmos Tamarit, A. López Quiles: «**Llibre de comptes del Consell de Catarroja (1652-1658). Estudi preliminar, transcripció i notes**», *Ajuntament de Catarroja, Catarroja, 1985, 314 p. Administradors i administrats. Introducció a l'economia i a la societat de la Catarroja del Sis-cents (1652-1658)*, *Ajuntament de Catarroja, Catarroja, 1987, 448 pp.*

La història local compta amb V.S. Olmos i A. López amb dos conspicus i entusiastes defensors i propagandistes. Ells són responsables d'empreses com ara el I Symposium d'Història de l'Horta-Albufera, el premi d'investigació històrica Vila de Catarroja —el qual ha esta guanyat en aquesta edició de 1987 per un estudi sobre l'Albufera al segle XVII— i la revista *Afers, fulls de recerca i pensament*. Tots els qualificatius atribuïts a la persona i obra de la professora R. Ferrero són atorgables a aquests autors i als llibres que presentem. I encara m'atreviria a considerar que llur valentia excedís els límits imaginables. En primer lloc publiquen un text tan àrid com un «presumi-

blement erm» llibre de comptes, únic que conserva l'arxiu municipal després de l'incendi sofert durant la Guerra Civil. No contents, però, amb això, decideixen de fer una autèntica dissecció de les partides i el resultat no pot ésser més sorprenent i valuós: de sobte, veiem bategar la vida quotidiana d'una comunitat rural, les relacions amb el senyor, els enfrontaments entre els diferents grups que hi resideixen, les festes, la cultura, el dolor... Tota una lliçó de la intra-història defensada pels erudits del «Noventa y ocho» y que tant li agrada recordar en els seus cursos al professor M. Tuñón de Lara. Per fi, inclouen un explosiu i, dissortadament incomplet, pròleg de Sebastià Garcia Martínez, que es constitueix com una preciosa font per a l'estudi de la Universitat valenciana i espanyola al llarg de bona part del franquisme, d'escriptura àgil i mordaç.

Aquests llibres apareixen com una guia imprescindible per a qualsevol tipus d'estudi basat en aquest tipus de documentació, ja que els autors han sabut encertar-hi la forma d'anàlisi. Aquest mèrit ha de ser destacat per dues raons: la primera per la joventut d'aquests historiadors, malgrat la qual i l'absència d'un miser repertori que presenta les novetats historiogràfiques a l'Estat Espanyol, han aconseguit, en la major part dels casos, donar-hi unes referències precises i encertades per als problemes que tracten, la complexitat dels quals és innegable, car ells passen revista íntegrament a la realitat quotidiana. La segona, perquè han atacat aquesta difícil empresa en un autèntic desert, ja que ningú no havia encarat de fer tasca similar, si bé es troben antecedents llunyans en les anàlisis de comptabilitats mercantils; les quals, però, és molt discutible que puguin ser aplicades a un estudi com el que presentem. En suma, els autors ho tenen molt difícil si pretenen superar la qualitat d'aquest treball en publicacions posteriors.

S. Garcia Martínez: «**Francesc Garcia y la Segunda Germania de la Marina Alta**», *1er Congrés d'Estudis de la Marina Alta. Institut d'Estudis Juan Gil-Albert Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta, Alacant, 1986, ps. 13-104.*

Potser fos un tant discutible d'incloure una comunicació, però és que aquesta ocupa més dels dos terços del volum del llibre i constitueix un estudi modèlic sobre l'evolució de la Marina després de

l'expulsió dels moriscs fins al moment en què tota una sèrie de tensions, creades en la seua major part arran d'aquest esdeveniment, esclataren en forma d'autèntica revolta: la Segona Germania. Així, de la mà de Francesc Garcia, l'autor ofereix una notable anàlisi de la situació senyorial, de les dificultats econòmiques de diversos sectors socials, de les diferències socials existents i la seua manifestació extrema: el bandolerisme. Aquesta ha estat una de les darreres lliçons que ens ha donat el professor Garcia Martínez, qui ens va deixar un 1 de juny de 1986. En el seu honor vull recordar unes emocionades paraules que va escriure referides al seu mestre Reglà i que jo voldria dedicar-liles a ell, el meu mestre (Introducció a la *Crònica de Viciana*, vol. I, p. 18):

«*La muerte del profesor Reglá el 27 de diciembre de 1973, a los 56 años, en plena madurez y cuando tanto podía esperarse objetivamente de él, fue sin duda una pérdida enorme para la historiografía española; pero mucho mayor para cuantos habíamos conocido de cerca sus inmensas cualidades humanas. El sentimiento de orfandad —vivo aún ahora, pero lacerante en aquellos momentos— se proyectó, de manera decisiva, sobre los avatares, propicios o no, de aquel curso y de los siguientes.*»

Esperem poder afirmar algun dia, com ho va fer ell que «*Desde entonces —y en la medida de nuestras fuerzas— [sus amigos] hemos procurado no ser demasiado indignos de la confianza y del afecto con que nos honró nuestro maestro.*»